

च, विश्वासयोगात् ॥१५॥ तद्यथा ॥१६॥ गीतं १ नाट्यं २ नृत्यं ३
आलेख्यं ४ विशेषकच्छेद्यं ५ तंडुलकुसुमचालिविकाराः ६^१ पुष्पास्त-
रकः ७ दशनवसनांगरागाः ८ मणिभूमिकाकर्म ९^२ शयनरचनं १०
उदकवाद्यं ११ उदकघातः १२ चित्राश्च योगाः १३ माल्यग्रथनवि-
कल्पाः १४ शेखरापीडयोजना १५ नेपथ्यसंप्रयोगाः १६ कर्णपट्टभं-
गाः १७ गंधयुक्तिः १८ भूषणयोजनं १९ ऐंद्रजालः २० *Kuchumārās*
cha yogāḥ २१ हस्तलाघवं २२^३ चित्रशाकपूपभक्ष्यविकारक्रियाः २३
पानकरसासवरागयोजनानि २४ सूचीवानकर्मणि २५ सूत्रक्रीडा २६
वीणाडमरुकवाद्यानि २७ प्रहेलिका २८ प्रतिमाला २९ दुर्वाचकयो-
गाः ३० पुस्तकवाचनं ३१ नाटकाख्यायिकादर्शनं ३२ काव्यसमस्या-
पूर्णं ३३ पटिकावेत्तवानविकल्पाः ३४ तर्कुकर्मणि ३५ तक्षणं ३६
वास्तुविद्या ३७ रूप्यरत्नपरीक्षा ३८ धातुवादः ३९ मणिरागाकर-
ज्ञानं ४० वृक्षायुर्वेदयोगाः ४१ मेघकुक्कुटलावकयुद्धविधिः ४२^४ शुक्र-
शारिकाप्रलापनं ४३ उत्सादने केशमर्दने च कौशलं ४४ अक्षरमुष्टि-
काकथनं ४५^५ श्लेष्ठितकविकल्पाः ४६^६ देशभाषाविज्ञानं ४७ पुष्पश-
कटिका ४८ यंत्रमातृका ४९ धारणमातृका ५० संवाच्यं ५१ मानसी
चिंता ५२ काव्यक्रिया ५३ अभिधानकोषच्छंदोविज्ञानं ५४ क्रियावि-
कल्पाः ५५ छलितकयोगाः ५६ वस्त्रगोपनानि ५७ द्यूतविशेषाः ५८
[निमित्तज्ञानं ५९] आकर्षकक्रीडा ६० बालक्रीडनकानि ६१ वैजयि-
कीनां ६२ वैजयिकीनां ६३ व्यायामिकीनां ६४ च विद्यानां ज्ञानं ।
इति कामसूत्रांगविद्याः ॥१७॥ पांचालिकी चतुःषष्टिः । तस्याः प्रयो-
गानन्वयेत्येव सांप्रयोगिके वक्ष्यामः ॥१८॥ तदात्मकत्वात्संप्रयोगस्य ॥१९॥

आभिरभ्युत्थिता वेश्या शीलरूपगुणान्विता ।

लभते गणिकाशब्दं स्थानं च जनसंसदि ॥२०॥

पूजिता सा सदा राज्ञा गुणवद्भिश्च संस्तुता ।

प्रार्थनीयाभिगम्या च लक्ष्मभूता च जायते ॥२१॥

योगज्ञा राजपुत्री च महामातृसुता तथा ।

सहस्रांतःपुरमपि स्ववशे कुरुते पतिं ॥२२॥

तथा पतिवियोगे च व्यसनं दारुणं गता ।

देशांतरेऽपि विद्याभिः सा सुखेनैव जीवति ॥२३॥

कलानां ग्रहणादेव सौभाग्यमुपजायते ।

देशकालौ त्ववेष्ट्यासां प्रयोगः संभवेन्न वा ॥२४॥

नरः कलासु कुशलौ वाचालश्चाटुकारकः ।

असंस्तुतोऽपि नारीणां चित्तमाश्रये विंदति ॥२५॥

इति वात्स्यायनीये कामसूत्रे साधारणे प्रथमेऽधिकरणे विद्यासमुद्दे-
शस्तृतीयोऽध्यायः ॥३॥

Medio in libro Vātsyāyana horum magistrorum sen-
tentias laudat: *Auddālaki*, 2, 1, 17. 5, 4, 24. *Goṇikā-*

putra, 1, 5, 5. 35. 5, 1, 8. 4, 26. 33. 6, 48. *Gonardīya*,
1, 5, 25. 4, 1, 4. 12. 2, 27. 33. *Ghoṭakamukha*, 1, 5, 24.
3, 1, 3. 10. 2, 16. 4, 15. *Chārāyana*, 1, 4, 25. 5, 22. 37.
Dattaka, 2, 10, 44. *Bābhavya*, 2, 10, 50. *Bābhavyās*,
2, 1, 24. 2, 5. 19. 6, 24. 4, 2, 31. 5, 4, 25. 32. 6, 50.
7, 2, 15 (वाधवीयांश्च सूत्रार्थानागमांस्तु विमृश्य च । वात्स्यायनश्च-
कारेदं कामशास्त्रं यथाविधि ॥). *Suvarṇanābha*, 1, 5, 23.
2, 2. 20. 4, 2. 5, 24. 6, 34. 8, 19. *Sauvarṇanābhās*,
2, 6, 25. Regionum vero nomina haec fere memoran-
tur: *Aparāntakās*, 5, 6, 35. *Aparāntikāḥ striyas*, 2, 5,
17. *Āndhryaḥ striyas*, 2, 5, 18. 6, 24. *Ābhīrakās*, 5,
6, 36. *Ābhīryaḥ striyas*, 2, 5, 16. *Āvantikāḥ striyas*,
2, 5, 15. *Āhichhatrikās*, 2, 9, 26. *Kosalā*, 2, 5, 17.
Gaudās, 2, 4, 5. 5, 6, 40. *Gaudyaḥ striyas*, 2, 5, 23.
Dākshinātyās, 2, 4, 6. 6, 49. 7, 26. *Dravīdyāḥ striyas*,
2, 5, 21. *Nāgarikāḥ striyas* (schol. Gūrjaryāḥ), 2, 5, 20.
Prāchyās, 2, 9, 25. 5, 6, 44. *Madhyadeśyāḥ striyas*, 2,
5, 14. *Mahārāshṭrakās*, 2, 4, 7. *Mahārāshṭrikāḥ stri-*
yas, 2, 5, 19. *Lātyāḥ striyas*, 2, 5, 17.⁷ *Vanga*, 5, 6,
44. *Vātsyagulmakās*, 5, 6, 37. *Vānavāsikāḥ striyas*
(schol. Yavanyāḥ), 2, 5, 22. *Vāhlīkadeśyāḥ striyas*, 2,
5, 15. *Vaidarbhakās*, 5, 6, 38. *Sāketās* (schol. Āyo-
dhyakāḥ), 2, 9, 27. *Sindhushashṭhīnān nadīnām anta-*
rālyāḥ striyas, 2, 5, 16. *Saindhavās*, 5, 6, 41. *Saura-*
senās, 2, 9, 29. *Saurāshṭrakās*, 5, 5, 32. *Strīrājya*,
2, 5, 17 (schol. Kāmarūpe). 6, 45 (schol. Keralādaḥ).
Strairājakās, 5, 6, 39. *Haimavatās*, 5, 6, 42. Exem-
plorum, quibus auctor consuetudines quasdam impro-
bat, unum jam supra habuimus (1, 2, 36); cui haec
addenda sunt, 2, 7, 30: रतियोगे हि कीलया गणिकां *Chitra-*
senām Panchālarājo जघान ॥३०॥ कर्तव्या *Kuntalāḥ Śāta-*
karṇiḥ Śātavāhano Mahādevīm (scil. गणिकां) ॥३१॥ *Na-*
radevaḥ Kṛipānir विद्वया दुष्प्रयुक्तया नटौ कायां चकार ॥३२॥
et 5, 5, 25: *Ābhīram* हि *Koṭaparājam* (??) परभवनगतं
भ्रातृप्रयुक्तो रजको जघान ॥२५॥ *Kāśirājām Jayatsenam* अश्व-
ध्यक्ष इति ॥ Opus terminis technicis scatet, e consuetu-
dine vitae urbanae desumtis, quos ad explicandos com-
mentarii antiquiores desiderantur. Exemplo viginti
lusuum nomina erunt, quae in capite quarto libri primi
traduntur: *Paksharātris*, *Kaumudīprachāras*, *Surasan-*
takas, *Sahakārabhanjikā*, *Abhyūshakhādikā*, *Visakhā-*
dikā, *Navapattrikā* (schol. kṛitrimavivāhalilā), *Udaka-*
kshvedikā (anyonyam sugandhajalasekas), *Pāñchālānu-*
yānam (kṛitrimaputrakalilā), *Ekaśālmālisprihayantivra-*
tam, *Yavachaturthī* (vaiśākhaṣuklachaturthyām nāyakā-

¹ Schol. कर्णभूषाविशेषरचनाः ॥

² Schol. कृत्रिमपुत्रिकानिर्माणं ॥

³ Schol. पश्यतो हरणं ॥ ⁴ Schol. लावकः पक्षिविशेषः ॥

⁵ Schol. अंगुलिविन्यासविशेषेण सूचनं ॥

⁶ Schol. स्वसंकेतितभाषाविशेषः ॥

⁷ *Lāta-rāsakās*, 2, 10, 23.